

Dkt. Robert Vannoy, Wafalme, Hotuba ya 16

© 2012, Dkt. Robert Vannoy, Dkt. Perry Phillips, Ted Hildebrandt

Mwisho wa ISRAELI na Ashuru (722 KK), Mwisho wa YUDA na Babeli (586 KK)

IV. Kuanguka kwa Ufalme wa Kaskazini 1. Shalumu na Mwisho wa Nyumba ya Yehu –
2 Wafalme 15:10-15

Sawa, tuko chini ya "C" chini ya nambari ya Kirumi IV: "Kuanguka kwa Ufalme wa Kaskazini. "1" ni: "Shalumu na Mwisho wa Nyumba ya Yehu, 2 Wafalme 15:10-15." Katika 2 Wafalme 15:10 na baada ya kusoma, "Shalumu mwana wa Yabeshi alikula njama dhidi ya Zekaria. Akamshambulia mbele ya watu, akamwua na kumrithi kama mfalme." Zekaria, unaona, tulijadili nyuma chini ya nambari ya Kirumi III, A hadi D, na huyo ndiye mfalme wa mwisho tuliyemtazama katika Ufalme wa Kaskazini. Aliuawa na Shalumu baada ya utawala wa miezi 6. Hilo lilitimiza unabii uliotolewa mapema sana kwamba nasaba ya Yehu ingeendelea kwa vizazi vinne. Ukirudi kwenye 2 Wafalme 10, mstari wa 30, unamsomea Yehu neno: "Kwa sababu umefanya vyema kwa kutimiza yaliyo mema machoni pangu, na umeitendea nyumba ya Ahabu yote niliyokusudia kuyafanya, wazao wako watakaa katika kiti cha enzi cha Israeli hadi kizazi cha nne." Unachokiona ni kwamba baada ya Yehu, ulikuwa na Yehoahazi, Yoashi, Yeroboamu wa Pili, na Zekaria.

Sasa mwisho wa nasaba ya Yehu ni Shalumu kumuua Zekaria ambaye alikuwa wa mwisho wa nasaba ya Yehu.

Sasa inavutia kuanzia hapa; mambo yanazidi kuwa mabaya katika Ufalme wa Kaskazini. Kati ya wafalme waliobaki baada ya Shalumu, una Menahemu, Pekahia, Peka, na Hoshea. Wote waliuawa isipokuwa Menahemu na Hoshea. Hata hivyo, Hoshea alifungwa na Waashuri. Shalumu, Pekahia, na Peka waliuawa, na Hoshea alitekwa na Waashuri. Kwa hivyo huu ndio mwanzo, unaweza kusema, wa kuanguka kwa kasi kwa Ufalme wa Kaskazini na mwisho wa nasaba hiyo.

2. Wafalme Waliobaki wa Ufalme wa Kaskazini: Menahemu, Pekahia, Peka, na Hoshea

a. Menahemu

Kwa hivyo "2" ni: "Wafalme Waliobaki wa Ufalme wa Kaskazini: Menahemu, Pekahia, Peka, na Hoshea." Kwanza tutajadili Menahemu, 2 Wafalme 15:14-22: "Baada ya kutawala mwezi mmoja tu Shalumu aliuawa na Menahemu." Alikuwa kamanda wa jeshi, na unasoma katika 2 Wafalme 15:13: "Shalumu mwana wa Yabeshi alianza kutawala katika mwaka wa thelathini na tisa wa Uzia mfalme wa Yuda. Alitawala huko Samaria kwa mwezi mmoja. Ndipo Menahemu mwana wa Gadi akatoka Tirza hadi Samaria, akamshambulia Shalumu mwana wa Yabeshi huko Samaria, akamuua na kumrithi kama mfalme." Kisha Menahemu akatawala kwa miaka 10. Unaona kwamba katika mstari wa 17: "Alitawala huko Samaria kwa miaka 10 yote. Alifanya maovu machoni pa Bwana."

Umesoma katika mstari wa 19 kwamba alitoa kodi kwa Pulu, mfalme wa Ashuru. Pulu ni Tiglath-Pileseri III. Katika historia ya Tiglath-Pileseri tunaambiwa kwamba alielekea magharibi mwaka wa 743 KK na kuchukua kodi kutoka kwa watu mbalimbali: Karkemishi, Hamathi, Tiro, Byblos, na Damasko. Lakini pia anamtaja waziwazi Menahemu wa Samaria. Tiglath-Pileseri anasema alichukua kodi kutoka kwa Menahemu wa Samaria. 2 Wafalme 15 inasema, "Pulu mfalme wa Ashuru aliivamia nchi, na Menahemu akampa talanta elfu moja za fedha ili apate msaada wake na kuimarisha ufalme wake." Rejea hiyo iko katika *Maandiko ya Kale ya Karibu Mashariki ya Pritchard*, ukurasa wa 283, ikirejelea Menahemu kutoa kodi kwa Tiglath-Pileseri.

b. Pekahia – 2 Wafalme 15:22-26 Sawa, "b" ni "Pekahia, 2 Wafalme 15:22-26." "Akamrithi baba yake Menahemu na kutawala kwa miaka miwili." Unasoma mstari huo wa 23: "Pia alifanya maovu machoni pa Bwana." Mstari wa 25: Mmoja wa maafisa wake, Peka, ambaye alikuwa mfalme aliyefuata, alikula njama dhidi yake na kumuua na kumrithi kama mfalme. Kwa hivyo hakuna mengi yaliyosemwa kumhusu zaidi ya kwamba alitawala kwa miaka miwili na aliuawa na mmoja wa maafisa wake wa jeshi.

c. Peka – 2 Wafalme 15:27-32

Kwa hivyo "c" ni: "Peka, 2 Wafalme 15:27-32." Alikuwa afisa wa kijeshi chini ya Pekahia. Aliongoza uasi wa ikulu na kumuua Pekahia. Tena una uvumi kuhusu ni nini kilikuwa kichocheo cha kisiasa cha mauaji hayo. Wengi wanahisi kwamba Peka labda alikuwa kiongozi wa kikundi kinachopinga Ashuru. Kumbuka, ndiye aliyeshirikiana na Resini wa Damasko kumshambulia Ahazi wa Yuda ili kujaribu kumfanya Ahazi apinge Ashuru. Kwa hivyo unaona, labda yeye ni mkuu wa kikundi kinachopinga Ashuru ilhali Pekahia alikuwa amempa mfalme wa Ashuru kodi. Peka labda alikuwa na mawazo tofauti kuhusu jinsi ya kukabiliana na tishio hilo la Ashuru. Lakini kwa vyovyote vile, alimwondoa Pekahia na kisha akatawala mwenyewe, na unaona katika mstari wa 27 kwamba alitawala kwa miaka 20, kwa hivyo alikuwa na utawala mrefu sana. Lakini unasoma katika mstari wa 29: “Katika wakati wake, Tiglath-Pileseri mfalme wa Ashuru alikuja na kuchukua sehemu kadhaa: Iyoni, Abeli Beth-Maaka, Yanoa, Kedeshi, Hazori. Alichukua Gileadi, Galilaya, pamoja na nchi zote za Naftali na kuwahamisha watu hadi Ashuru” Bila shaka, hilo lilikuwa baada ya muungano wa Ahazi na Tiglath-Pileseri ili kumfanya afanye jambo hilo hilo.

d. Hoshea – 2 Wafalme 15:30-17:6

“d” ni: “Hoshea, 2 Wafalme 15:30 hadi 17:6.”

Bila shaka, hilo linajumuisha sura ya 16 ambapo inazungumzia Ahazi. Unapata kinachoendelea katika Ufalme wa Kaskazini, ingawa Damasko ilipoanguka kwa Ashuru, baada ya Ahazi kufanya muungano huo na Ashuru, Ashuru ilishambulia Damasko. Mstari wa 34: “Na Damasko ikaanguka kwa Ashuru.” Inaonekana kwamba karibu wakati huo Hoshea aliongoza njama dhidi ya Peka na kukamata kiti cha enzi katika Ufalme wa Kaskazini, labda kwa msaada wa Ashuru. Sasa hilo halijasemwa katika maandishi ya kibiblia. Lakini katika moja ya kumbukumbu za Tiglath-Pileseri anadai kwamba alimweka Hoshea kwenye kiti cha enzi cha Ufalme wa Kaskazini. Hiyo iko katika *Maandiko ya Kale ya Mashariki ya Karibu*, ukurasa wa 284. Umesoma katika 2 Wafalme 15, mstari wa 30, “Kisha Hoshea mwana wa Ela akafanya fitina dhidi ya Peka mwana wa Remalia, akamshambulia na kumuua.” Huenda Hoshea aliwakilisha kundi lililopendelea

ushirikiano na Ashuru badala ya upinzani. Kama nilivyosema, Tiglath-Pileseri anadai kumweka Hoshea kwenye kiti cha enzi katika Ufalme wa Kaskazini na kwamba alipokea ushuru kutoka kwake.

Sasa, mnamo 727 KK, Tiglath-Pileseri alikufa, akarithiwa na Shalmaneseri V. Inaonekana wakati huo Hoshea alituma wajumbe Misri na akakataa kuendelea kutoa kodi yake kwa Ashuru, ingawa mwanzoni alipendelea kufanya hivyo. Unasoma katika 2 Wafalme 17:4: "Mfalme wa Ashuru aligundua kwamba Hoshea alikuwa msaliti, kwa maana alikuwa ametuma wajumbe kwa Mfalme So wa Misri, na hakutoa kodi tena kwa mfalme wa Ashuru, kama alivyokuwa akifanya mwaka baada ya mwaka. Kwa hiyo Shalmaneseri akamkamata na kumtia gerezeni. Mfalme wa Ashuru akaivamia nchi yote, akaishambulia Samaria na kuizingira kwa miaka mitatu. Katika mwaka wa tisa wa Hoshea, mfalme wa Ashuru aliitaka Samaria na kuwahamisha Waisraeli hadi Ashuru. Akawaweka Hala, na Gozani karibu na Mto Habori, na katika miji ya Wamedi." Kwa hivyo Hoshea hatimaye anapokataa kuendelea kutoa kodi kwa Mwashuri, Shalmaneseri anashambulia Samaria. Alimchukua Hoshea mateka, na baada ya miaka mitatu ya kuzingirwa mji huo ulitekwa. Ingawa Sargoni, mfalme anayefuata, ndiye anayedai kuwa alitaka mji huo kwa mara ya mwisho, lakini labda si zaidi ya operesheni ya kuangamiza baada ya Shalmanesa kumaliza kabisa.

3. Uhamishaji wa Ufalme wa Kaskazini – 2 Wafalme 17:17-23 Hilo linatuleta kwenye “3” “Uhamishaji wa Ufalme wa Kaskazini, 2 Wafalme 17:17-23.” Sura ya 17 inatuambia kwa nini Ufalme wa Kaskazini ulienda uhamishoni. Nadhani unaona hilo likisemwa kwa ufupi sana katika mstari wa 15 wa 2 Wafalme 17: “Walikataa amri zake [Bwana] na agano alilofanya na baba zao na maonyo aliyowapa. Walifuata sanamu zisizofaa na wao wenyewe wakawa wasiofaa. Waliiga mataifa yaliyowazunguka ingawa Bwana alikuwa amewaamuru, ‘Msifanye kama wafanyavyo,’ nao wakafanya mambo ambayo Bwana alikuwa amewakataza kuyafanya.” Unaona, suala ni kwamba walivunja agano.

Sasa tunaporudi kwenye Kumbukumbu la Torati 28 na kusoma laana za agano,

laana hizo za agano zinajumuisha mambo mengi: kila aina ya majanga kuanzia kushindwa kwa mazao, mapigo ya nzige hadi ukame, lakini Israeli inapoendelea kugeuka, kilele cha mwisho cha laana za agano ni kufukuzwa kutoka nchi hiyo hadi uhamishoni, na ndivyo inavyotokea hapa na Ufalme wa Kaskazini. Walivunja agano na, kwa hivyo, tunasoma katika mstari wa 18: "Bwana alikasirika na Israeli, akawaondoa kutoka mbele zake. Kabila moja tu, Yuda, lilibaki, na hata Yuda hawakuzishika amri za Bwana Mungu wao. Walifuata desturi ambazo Israeli walikuwa wameanzisha. Kwa hiyo Bwana aliwakataa watu wote wa Israeli." Walikuwa wamegeuka kutoka kwenye agano.

4. Kuja kwa Wasamaria Sawa, "4" kwenye karatasi yako ni: "Kuja kwa Wasamaria." Mwishoni mwa sura hiyo, unasoma kwamba mfalme wa Ashuru hakuwafukuza tu Waisraeli wengi, lakini pia aliwapa makazi watu wengine wengi kutoka mataifa mengine katika eneo la Samaria. Na mstari wa 29 unasema, "Kila kundi la taifa lilijifanyia miungu yake katika miji kadhaa walimokaa na kuiweka katika mahali patakatifu ambapo watu wa Samaria walikuwa wametengeneza katika mahali pa juu." Na mstari wa 33 unasema, "Walimwabudu Bwana, lakini pia walikuwa wameitumikia miungu yao wenyewe kwa mujibu wa desturi za mataifa ambayo walikuwa wametoka." Kwa hivyo una ibada ya kisynchronistic inayoibuka katika eneo hili la makazi mapya karibu na Samaria baada ya kutekwa kwa Samaria na Waashuri. Watu hao wa rangi mchanganyiko walikuja na kuishi karibu na Samaria. Walikuja kujulikana katika nyakati za baadaye kama Wasamaria, kwa hivyo tunapoingia katika nyakati za Agano Jipya, unasoma kuhusu Wasamaria. Wao ni wazao wa watu walioishi karibu na eneo la Samaria baada ya kutekwa kwa Ufalme wa Kaskazini.

A. Milki ya Ashuru Hiyo inatuleta kwenye karne iliyopita ya Yuda, na hiyo ni nambari ya Kirumi V. Chini ya ukurasa wa 3, "A" ni: "Milki ya Ashuru." Acha nirudi kwenye chati hii hapa na niendeleo tulipoishia.

5. Senakeribu Anarithiwa na Esarhaddon (681-669 KK) – 2 Wafalme 19:37

Tulipitia Senakeribu, lakini unaona nambari “5:” “Senakeribu anarithiwa na Esarhaddon, 681 hadi 669 KK. 2 Wafalme 19:37 inasema kuhusu Senakeribu: “ Siku moja, alipokuwa akiabudu katika hekalu la mungu wake Nisroki, wanawe Adrameleki na Shareza walimwua kwa upanga nao wakakimbilia nchi ya Ararati. Esarhaddon mwanawe akamrithi kama mfalme.” Kwa hivyo katika 2 Wafalme 19:37 una marejeleo ya urithi kati ya Senakeribu na Esarhaddon. Kisha Esarhaddon anafuatwa na Ashurbanipal, 669-633 KK Esarhaddon alikufa katika kampeni ya kwenda Misri, na alirithiwa na Ashurbanipal ambaye alikuwa mwanawe mkubwa. Kulikuwa na mwana mwingine aliyelitwa Shamas-sa-ukin lakini Ashurbanipal alikuwa mkubwa zaidi. Mwana mdogo, Shamas-sa-ukin, alichukua utawala juu ya Babeli. Babeli ilikuwa mji uliokuwa chini ya utawala wa Waashuru na Shamas-sa-ukin akawa mtawala huko Babeli. Hatimaye huko Babeli, uasi ulianza ukiongozwa na Shamas-sa-ukin, kwa maneno mengine, kaka wa Ashurbanipal. Na hilo lilisababisha mgogoro wa ndani miongoni mwa Waashuri. Mnamo 648 Babeli ilitakwa baada ya kuzingirwa kwa muda mrefu, kwa hivyo kulikuwa na mapambano ya kweli huko, na Shamas-sa-ukin alijiua. Hilo lilidhoofisha kidogo, unaona, Ashuru kwa pambano hilo la ndani kati ya Ashurbanipal na kaka yake ambaye alikuwa akijaribu kupata udhibiti mkubwa zaidi.

Maktaba ya Ashurbanipal Ashurbanipal, mbali na mafanikio yake ya kijeshi, alifanya jambo ambalo labda lilikuwa muhimu zaidi, nalo ni kwamba alianzisha maktaba huko Ninawi, ambayo iligunduliwa mwaka wa 1853 na ambayo ni chanzo cha maandishi mengi ya kale. Kwa maneno mengine, mkusanyiko wa maktaba ya Ashurbanipal umeonekana kutuhifadha maandishi mengi tuliyo nayo kutoka Ashuru. Yalipatikana katika maktaba yake.

Katika makala ya AT Clay in the *ISBE (The International Standard Bible Encyclopedia)* , kuhusu Ashurbanipal katika toleo la kwanza la *ISBE* , inasema Ashurbanipal "labda anachukuliwa kuwa mdhamini mkuu wa fasihi katika karne za kabla ya Ukristo." Mdhamini mkuu wa fasihi katika karne za kabla ya Ukristo. Maandishi mengi yaliyopatikana katika maktaba yake yalijumuisha orodha ya maneno ya lugha

mbili na tatu, ambayo bila shaka, ni muhimu kwa ufafanuzi, na yalikuwa muhimu kwa ufafanuzi wa Kisumeria na Kiakkadi. Kwa kawaida unawafikiria Waashuri kama mashujaa, mashujaa wakatili; lakini pamoja na Ashurbanipal tulikuwa na mmoja aliyependezwa na fasihi. Maktaba hii imethibitika kuwa na umuhimu mkubwa kwetu. Lakini tutarudi kwa Ashurbanipal. Kwa sababu ya mapambano hayo na kaka yake huko Babeli, Ashuru ilidhoofika, na walipoteza udhibiti wa Misri. Ashurbanipal alipokufa mwaka wa 633, mwisho wa Milki ya Ashuru ulikuwa karibu.

3. Kuanguka kwa Ninawi na Matokeo Yake - Nahumu "3" kwenye karatasi yako ni: "Kuanguka kwa Ninawi na Matokeo Yake." Kama nilivyosema, sehemu ya mwisho ya utawala wa Ashurbanipali ilikuwa dhaifu. Baada ya kifo chake, Babeli iliasi mara moja tena na hatimaye iliweza kujitenga na udhibiti wa Ashuru. Hilo lilifanyika chini ya Nabopolassar. Na bila shaka, Nabopolassar anakuwa wa kwanza katika safu ya watawala wa Babeli. Alirithiwa na mtu anayejulikana zaidi aitwaye Nebukadreza, lakini Babeli, unaona, inaanza na Nabopolassar. Ashurbanipali alikufa mwaka wa 633; kufikia mwaka wa 612, Wamedi na Wababeli kwa pamoja walishambulia Ninawi, ambao ulikuwa mji mkuu wa Milki ya Ashuru, na kuuangamiza.

Sasa, kuhusu nyenzo za kibiblia, kitabu cha Nahumu, nabii mdogo Nahumu, kilitabiri uharibifu wa Ninawi. Na katika sura tatu una maelezo ya uovu wa mji na uharibifu wake unaokuja. Hilo lilitimizwa mwaka wa 612 KK.

Ingawa Ninawi ilianguka mwaka wa 612, huo haukuwa mwisho wa Milki ya Ashuru kwa pamoja. Mji mkuu mpya ulianzishwa Harani. Harani iko upande wa magharibi. Na mji mkuu mpya ulianzishwa Harani ambao ulidumu kwa takriban miaka 8 zaidi. Na wakati huo, kiongozi wa jeshi la Babeli alikuwa Nebukadreza, na Wababeli walianza kupigana na Waashuri na kuwashinikiza huko Harani. Farao Neko wa Misri alifikiri angekuja kaskazini kuwasaidia Waashuri dhidi ya Wababeli. Unafahamu hilo kutokana na usomaji wako katika maandishi ya Biblia. Alipokwenda kaskazini, Yosia alitoka kwenda Megido kujaribu kumzuia asiende mbali zaidi kaskazini, na Yosia aliuawa katika vita hivyo.

Usaidizi kwa Waashuri haukuwa na ufanisi, na Waashuri walishindwa na Wababeli, hivyo mnamo 605 mlikuwa na vita vikubwa huko Karkemishi, magharibi mwa Harani. Hapo ndipo ushindi wa mwisho wa Waashuri ulipotokea, na ushindi wa Wababeli ulipatikana kwa ushindi wao mnamo 605. Hilo liliifanya Babeli wakati huo kuwa nguvu kuu ya Mashariki ya Karibu ya Kale.

2 Wafalme 23:29 ni andiko linalokuambia kuhusu ushiriki wa Yosia katika aina hiyo ya mapambano ya kisiasa ya kimataifa. 2 Wafalme 23:29 inasema, “Wakati Yosia alipokuwa mfalme, Farao Neko mfalme wa Misri alipanda hadi Mto Frati ili kumsaidia mfalme wa Ashuru. Mfalme Yosia alitoka kwenda kumlaki vitani, lakini Neko alimkabili na kumuua huko Megido. Watumishi wa Yosia walileta mwili wake ndani ya gari kutoka Megido hadi Yerusalemu, wakamzika kaburini mwake mwenyewe.”

B. Mwanzo wa Milki ya Babiloni Mpya. Hebu tuendeleo hadi “B” ambayo ni: “Mwanzo wa Milki ya Babiloni Mpya.” Mtawala wa kwanza unayeweza kusema kuhusu Milki ya Babiloni Mpya alikuwa Nebukadreza, na alitawala 605-562 KK Unaona, alichukua kiti cha enzi baada ya kifo cha Nebopolassar ambaye ndiye aliyeanzisha Milki ya Babiloni Mpya, unaweza kusema kama jeshi. Lakini katika mwaka huo huo, 605, mwaka uleule wa vita vya Karkemishi, Nabopolassar alikufa, na Nebukadreza akamfuata. Kifo cha Nabopolassar labda kilichelewesha kusonga mbele kwa Wababeli kuelekea kusini baada ya Karkemishi kwenda mbali zaidi hadi Shamu na Israeli kwa sababu Nebukadreza alirudi Babeli kuchukua kiti cha enzi. Hiyo ni mwaka wa 605. Lakini kufikia mwaka wa 604 KK, anarudi mwaka uliofuata na shinikizo linaanza kuwekwa kwa Israeli, hasa Ufalme wa Kusini.

C. Wafalme wa Mwisho wa Yuda 1. Manase – 2 Wafalme 21:1-18 Sawa, hilo linatuleta kwenye “C” “Wafalme wa Mwisho wa Yuda.” Na “1” ni “Manase, 2 Wafalme 21:1-18.” Manase alikuwa mwana wa Hezekia. Ulisoma katika 2 Wafalme 20, mstari wa 21, mwisho wa sura iliyotangulia, “Hezekia alilala na baba zake. Na Manase mwanawe akamrithi kama mfalme.” Manase alikuwa na utawala wa miaka 55. Utawala wake

ulikuwa mrefu zaidi kuliko wa mfalme yeyote katika Yuda. Kwa hivyo Manase alikuwa na utawala mrefu sana. Pia alikuwa mfalme mwovu zaidi wa Yuda, tofauti sana na baba yake Hezekia, ambaye alikuwa mfalme mzuri. Lakini unasoma kuhusu Manase katika mstari wa 2 : “Akafanya maovu machoni pa Bwana, kwa kufuata machukizo ya mataifa ambayo Bwana aliyafukuza mbele ya Waisraeli. Akajenga upya mahali pa juu ambapo Hezekia baba yake alikuwa amebomoa; pia akamjengea Baali madhabahu, akatengeneza nguzo ya Ashera, akainama mbele ya jeshi lote la anga.” Mstari wa 6: “Akamtoa mwanawe motoni, akafanya uchawi na uganga. Akafanya maovu mengi machoni pa Bwana, akamkasirisha.” Mstari wa 11 unasema, “Manase, mfalme wa Yuda, ametenda machukizo haya. Ametenda maovu zaidi kuliko Waamori waliomtangulia, naye amewakosesha Yuda kwa sanamu zake. Kwa hiyo Bwana, Mungu wa Israeli, asema hivi, Nitaleta maovu juu ya Yerusalemu na Yuda, hata masikio ya kila mtu atakayesikia yatawasha.” Na mwishoni mwa mstari wa 13 anasema, “Nitaifuta Yerusalemu kama vile mtu afutavyo sahani, akiifuta na kuipindua.” Kwa hivyo alikuwa mfalme mwovu, na Bwana anatangaza hukumu juu ya Yuda kwa sababu ya utawala wa Manase.

Tunachokiona ni kwamba hatimaye alichukuliwa na Waashuri hadi Babeli. Hilo halijaandikwa katika Wafalme. Lakini ukienda kwenye 2 Mambo ya Nyakati 33, unasoma katika mstari wa 10: “Bwana akawaleta juu yao maakida wa jeshi la mfalme wa Ashuru, waliomkamata Manase, wakamtia ndoano puani, wakamfunga kwa pingu za shaba, wakampeleka Babeli.” Hapo ndipo Babeli ilipokuwa bado chini ya utawala wa Waashuri. “Katika dhiki yake, akamwomba Bwana, Mungu wake, akajinyenyekeza, na alipomwomba, Bwana akaguswa na maombi yake, akasikiliza ombi lake; akamrudisha Yerusalemu na katika ufalme wake. Na huo ulikuwa mwisho wa utawala wake.” Tukio hilo halikutajwa katika 2 Wafalme.

Amoni – 2 Wafalme 21:19 Manase alirithiwa na Amoni, 2 Wafalme 21:19. Unasoma: “Amoni alikuwa na umri wa miaka ishirini na miwili alipoanza kutawala, akatawala Yerusalemu miaka miwili. Akafanya maovu machoni pa Bwana, akaenenda katika njia zote za baba yake.” Mstari wa 23 unasema kwamba “maafisa wake walikula njama dhidi

yake na kumuua.” Kwa hivyo alitawala kwa miaka miwili tu na akauawa na maafisa wake mwenyewe.

Yosia – 2 Wafalme 22:1-23

1. Sheria Ilipatikana Hekaluni Anarithiwa na Yosia. Yosia ni mfalme muhimu. 2 Wafalme 22:1-23, 30 inalingana na 2 Mambo ya Nyakati 34:1-35, 27. Wakati wa utawala wa Yosia, nina mambo mawili madogo. Wakati wa utawala wa Yosia, kitabu cha Sheria kilipatikana hekaluni. Kumbuka, alianzisha mageuzi. Wakati wa ukarabati wa hekalu, nakala ya kitabu cha sheria ilipatikana na Hilkia, kuhani mkuu, akamletea Yosia na kumsomea. Yosia, aliposikia, aliingiwa na wasiwasi sana. Unasoma katika mstari wa 11: “Mfalme aliposikia maneno ya Kitabu cha Sheria, alirarua mavazi yake.” Mstari wa 13 unasema, “Nendeni mkamwulize Bwana kwa ajili yangu, na kwa ajili ya watu hawa, na kwa ajili ya Yuda wote, kuhusu yaliyoandikwa katika kitabu hiki kilichopatikana; hasira ya Bwana ni kubwa iliyowaka juu yetu kwa sababu baba zetu hawakuyatii maneno ya kitabu hiki; hawakutenda sawasawa na yote yaliyoandikwa humo kutuhusu.”

Inaonekana kama kitabu hiki cha sheria kilikuwa nini, kuna mzozo kuhusu kama kilikuwa Pentateuki nzima au kama kilikuwa kitabu cha Kumbukumbu la Torati pekee. Sidhani kama tunaweza kutatua hilo waziwazi. Lakini inaonekana kwamba Kumbukumbu la Torati lazima lilikuwa sehemu yake, na kilichomsumbua Yosia kilikuwa laana hizi. Ukiacha agano, hivi ndivyo kitakachotokea. Kwa hivyo anasumbuka sana, na anamtumia Hulda, nabii wa kike, kuhusu hilo; naye anasema, mstari wa 15: “Bwana, Mungu wa Israeli, asema hivi: Mwambieni mtu aliyekutuma kwangu, ‘Bwana asema hivi: Nitaleta maafa juu ya mahali hapa na watu wake, kulingana na yote yaliyoandikwa katika kitabu ambacho mfalme wa Yuda amekisoma.’” Inasikika kama laana. “Kwa sababu wameniacha mimi na kuifukizia uvumba miungu mingine na kunikasirisha kwa sanamu zao zote. Hasira yangu itawaka juu ya mahali hapa wala haitazimika.” Lakini kwa sababu Yosia alijibu, Bwana anasema haitatokea katika siku yake. Kwa hivyo hukumu inaahirishwa zaidi ya wakati wa Yosia.

2. Yosia Anafanya Upya Agano Kwa hivyo katika 2 Wafalme 23, Yosia anarekebisha agano. Unaona hilo katika sura nzima ya 23. Ibada ya sanamu imefutwa, nao waliadhimisha Pasaka na wakawa na matengenezo ya kweli wakati wa Yosia. Hatuwezi kuangalia hilo kwa undani wowote. Unaweza kufikiria kwamba kwa sababu hiyo, hukumu ingeondolewa, lakini unasoma mwishoni mwa sura ya 23, mstari wa 26, "Hata hivyo Bwana hakugeuka na kuacha ukali wa hasira yake kali, iliyowaka juu ya Yuda kwa sababu ya yote ambayo Manase alikuwa amefanya ili kumkasirisha. Kwa hiyo Bwana akasema, 'Nitawaondoa Yuda pia kutoka mbele zangu kama nilivyowaondoa Israeli, nami nitaukataa Yerusalemu, mji niliouchagua, na hekalu hili, ambalo nilisema, "Jina langu litakuwa hapo."'" Kwa hivyo matengenezo yanaonekana kuwa madogo sana na yamechelewa sana.

Yehoahazi - Ibada ya sanamu Unaona kwamba mara moja na mfalme anayefuata wanarudi moja kwa moja kwenye ibada ya sanamu hata hivyo. Chini ya Yehoahazi wanarudi ndani yake, na hukumu haizuiliwi. Sitasema mengi kuhusu Yehoahazi, 2 Wafalme 23:31-33. Kuna mistari mitatu tu hapo kumhusu lakini unasoma katika mstari wa 32: "Akafanya yaliyo mabaya machoni pa Bwana kama vile baba zake walivyofanya." Kwa hivyo unaona, marekebisho hayo ya Yosia hayakuendelea. Yehoahazi alichukuliwa mateka, na Farao Neko na kupelekwa Misri ambapo alikufa.

Kisha Neko akamweka kaka yake Yehoahazi kwenye kiti cha enzi huko Yerusalemu. Jina la kaka yake lilikuwa Eliakimu. Unaweza kusoma katika mstari wa 34: "Farao Neko akamtawaza Eliakimu mwana wa Yosia awe mfalme badala ya Yosia baba yake, akabadilisha jina la Eliakimu kuwa Yehoyakimu. Lakini akamchukua Yehoahazi, akamchukua hadi Misri, naye akafa huko." Uh, kwa hiyo Neko akamweka kaka yake Yehoahazi, Eliakimu—au Yehoyakimu—mtu yule yule kwenye kiti cha enzi.

5. Yehoyakimu – 2 Wafalme 23:34-24:5 Kwa hivyo hiyo inatuleta kwenye "5:" Yehoyakimu, 2 Wafalme 23:34 hadi 24:5. Hapo awali, Yehoyakimu alikuwa mrithi wa Misri. Baada ya yote, alikuwa amewekwa kwenye kiti cha enzi na Farao wa Misri. Lakini

baada ya vita vya Karkemishi mwaka wa 605, akawa chini ya Babeli. Unaona kweli ulikuwa na mabadiliko katika uh katika muundo wa nguvu za kimataifa kwa ushindi wa Babeli dhidi ya Waashuri huko Karkemishi mwaka wa 605 ili uh, Yehoyakimu awe chini ya Babeli.

Huna mengi yaliyosimuliwa kuhusu Yehoyakimu katika Wafalme au Mambo ya Nyakati; unaona kwamba kuna mistari michache tu. Lakini una mengi zaidi kumhusu katika kitabu cha Yeremia, nabii. Huu ni wakati wa Yeremia, wakati wa Yehoyakimu. Na katika wakati huu, ambapo Babeli inainuka, Yeremia anatabiri utumwa wa Babeli na kuwasihi watu wa Yuda wajitiishe kwa Wababeli, jambo ambalo lilionekana kama usaliti kwa watu wa Yuda. Katika Yeremia 26, Yeremia alitabiri kwamba nyumba ya Bwana itaharibiwa -- hekalu -- mahali ambapo Mungu alisababisha jina lake kukaa. Yeremia anasema, "Hilo litaharibiwa," na watu wanasema, "Hilo ni kufuru," na wakaomba Yeremia auawe.

Bwana alimlinda Yeremia, na katika Yeremia 36, Yeremia aliandika kitabu cha kukunjwa ambacho kilisomwa kwa mfalme Yehoyakini. Unasoma hapo alichofanya nacho, Yeremia 36, mwaka wa nne wa Yehoyakimu, neno la Bwana lilimjia Yeremia na kusema, mstari wa 2: "Chukua kitabu cha kukunjwa na uandike juu yake maneno yote niliyokuambia kuhusu Israeli, Yuda, na mataifa mengine yote tangu nilipoanza kusema nawe katika utawala wa Yosia hadi sasa." Kwa hiyo anafanya hivyo; anaandika haya kwenye kitabu cha kukunjwa na kumpeleka Yehoyakimu. Na katika mstari wa 23: "Ikawa Yehudi alipokwisha kusoma safu tatu au nne za kitabu, mfalme alizikata kwa kisu cha mwandishi, na kuzitupa ndani ya tanuri la moto, hata kitabu chote kikateketea motoni. Mfalme na watumishi wake wote waliosikia maneno haya yote hawakuogopa, wala hawakurarua nguo zao. Badala yake mfalme akamwamuru Yerameeli, mwana wa mfalme, na Seraya, mwana wa Azrieli, na Shelemia, mwana wa Abdeeli, wamkamate Baruku, mwandishi, na Yeremia, nabii; lakini Bwana alikuwa amewaficha. Ndipo neno la Bwana likamjia Yeremia, kusema, Twa kitabu kingine, uandike juu yake maneno yote yaliyokuwa kwenye kitabu cha kwanza, ukamwambie Yehoyakimu, Bwana asema hivi, Ulichoma kitabu hicho, ukasema, Kwa nini uliandika juu yake, ya kwamba mfalme wa

Babeli atakuja na kuiharibu nchi hii, na kuwakatilia mbali wanadamu na wanyama kutoka humo?” Kwa hiyo, Bwana asema hivi kuhusu Yehoyakimu: Hatakuwa na mtu wa kukaa katika kiti cha enzi cha Daudi. Maiti yake itatupwa nje na kuwekwa kwenye joto mchana na baridi usiku. Nitamrudi yeye na watoto wake na watumishi wake kwa sababu ya uovu wao; nitaleta juu yao na juu ya wale wanaoishi Yerusalemu na watu wa Yuda kila maafa niliyotamka dhidi yao, kwa sababu hawakusikiliza.” Kwa hivyo una tukio hilo katika kitabu cha Yeremia linalojaza taarifa nyingi zaidi kuhusu wakati wa Yehoyakimu.

Katika 2 Wafalme 24:1, unasoma: “Wakati wa utawala wa Yehoyakimu, Nebukadreza, mfalme wa Babeli, alivamia nchi, na Yehoyakimu akawa kibaraka wake kwa miaka mitatu. Lakini kisha akabadili mawazo yake na kumwasi Nebukadreza.” Kwa hivyo inaonekana kwamba kwa muda Yehoyakimu alitoa kodi kwa Babeli, lakini kisha akaasi. Kufikia 601, Nebukadreza alianzisha mashambulizi dhidi ya Yuda na watu mbalimbali. 2 Wafalme 24:2 inasema, “Bwana aliwatuma Wababeli, Washami, Wamoabi, na Waamoni dhidi yake. Aliwatuma kuiangamiza Yuda.” Lakini katika hali hiyo Yehoyakimu anakufa, lakini jinsi alivyokufa hatujaambiwa. Ukiangalia katika Yeremia inamaanisha kwamba aliuawa kikatili, lakini hatujui haswa jinsi hilo lilivyotokea.

6. Yehoyakini – 2 Wafalme 24:6-16 Anarithiwa na Yehoyakini, 2 Wafalme 24:6-16. Alikuwa mwana wa Yehoyakini; alitawala kwa miezi 3 tu. Pia anaitwa Yekonia. Mnamo 597, Wababeli wanakuja dhidi ya Yerusalemu. Yehoyakini anajisalimisha kwa Nebukadreza. Unaona kwamba katika 2 Wafalme 24:12: “Yehoyakini mfalme wa Yuda, mama yake, watumishi wake, wakuu wake walijisalimisha kwa Nebukadreza.” Hiyo ni 597. Na Nebukadreza alimweka mtawala mpya kwenye kiti cha enzi, naye ni Matania, au Sedekia. Ana majina mawili; ana majina hayo yote mawili: Matania au Sedekia. Alikuwa mjomba wake Yehoyakini. Kwa maneno mengine, alikuwa kaka wa baba yake Yehoyakini, Yehoyakimu. Na unasoma kuhusu Matania, au Sedekia, kwamba alitawala kwa miaka 11. Lakini yeye pia aliasi dhidi ya udhibiti wa Babeli.

7. Wababeli Wateka Yerusalemu – Sedekia (586 KK)

Mnamo mwaka 586 Wababeli waliandamana dhidi ya Yerusalemu na kuuzingira, hatimaye wakiuteka, wakiuharibu mji, ikiwa ni pamoja na hekalu, walimchukua Sedekia, au Matania, kama mateka wa Nebukadreza ambaye alikuwa Ribla hapo hapa, kaskazini mwa Damasko, ambapo waliwaua wana wa Sedekia mbele ya macho yake, kisha wakampofusha. Kisha kutoka Ribla wakampeleka Babeli kama mateka ambapo alikufa.

8. Gedalia Aliteuliwa Gavana wa Yuda Wakati huo huo, Gedalia aliteuliwa kuwa gavana wa Yuda. Sasa, kwa kawaida haorodheshwa kama mfalme wa mwisho kwa sababu yeye ni mteule wa Nebukadreza tu, na aliuawa hivi karibuni. Kwa hivyo kuna mkanganyiko mwingi kuhusu wakati huo. Gedalia aliteuliwa kuwa gavana baada ya Sedekia kuchukuliwa mateka hadi Babeli.

Hatua za Uhamishoni Sasa, naona wakati wetu umekwisha. Acha niweke uwazi hapa kwa dakika moja, ili kuhitimisha majadiliano haya yote. Ufalme wa Kaskazini na Ufalme wa Kusini zilienda uhamishoni. Ufalme wa Kaskazini hadi Waashuri, Ufalme wa Kusini Wababeli. Tunaweza kuuliza swali: Uhamishaji ulianza lini? Ni vigumu kutaja uhakika sahihi kuhusu wakati uhamisho ulianza. Acha nitajie marejeleo haya 5 ambayo yote yanahusiana na swali hilo. Kwanza ni 2 Wafalme 15:29; yapata mwaka 730 KK Tiglath-Pileseri aliwachukua watu mateka kutoka Israeli chini ya utawala wa Peka; hiyo ni mwaka 730. Na kisha pili, katika 2 Wafalme 18:11, 722-721 KK, Shalmaneseri aliwachukua wengi zaidi kutoka Israeli wakati wa Hoshea, mfalme wa mwisho wa Ufalme wa Kaskazini. Kwa hivyo una uhamisho mbili katika Ufalme wa Kaskazini, mmoja mwaka 730 KK na mwingine, wa mwisho, mwaka 722-721 KK.

Anapokuja katika Ufalme wa Kusini katika 2 Wafalme 24:1, hiyo ni 605 mara tu baada ya vita vya Karkemishi, unaweza kusema hii ni hatua ndogo ya uhamisho. Ukiangalia Danieli 1:1-4, inaonekana kwamba Danieli alipelekwa utumwani wakati huo, 605, hadi Babeli. Huo ni mwaka wa tatu wa Yehoyakimu, na Nebukadreza wakati huo alichukua ushuru pamoja na baadhi ya vijana wakuu kutoka Yuda. Kwa hivyo una hatua

ya kwanza, unaweza kusema, ya uhamisho ulioanza mwaka 605, mara tu baada ya Karkemishi. Kisha 4, 2 Wafalme 24:14-16, hiyo ni 597 KK, uhamisho mkubwa, wengi walipelekwa Babeli, akiwemo Yehoyakini. Kisha hatimaye, 2 Wafalme 25:11 na 12, 586 KK ambapo una uharibifu wa mwisho wa Yerusalemu wakati wa Sedekia, na Sedekia alipofushwa macho na kupelekwa Babeli. Kwa hivyo unaona, uhamisho ulikuwa kama mchakato kaskazini na kusini ukiwa na hatua za watu kuchukuliwa mateka kutoka Samaria na kutoka Yerusalemu, na kulingana na jinsi unavyouliza swali hilo jinsi unavyolifafanua, unaweza kusema uhamisho ulianza mwaka 605 au ulianza mwaka 586, kulingana na unachomaanisha. Hilo wakati mwingine linaweza kutatanisha, lakini lilitokea ndani ya hatua. Kwa kawaida unafikiria mwaka 586 kama mwanzo wa uhamisho, lakini unaweza kuona kwamba kwa kweli kulikuwa na mateka waliochukuliwa kabla ya mwaka 586.

Sawa, maswali au maoni? Nilikimbilia hapa mwishoni, naomba radhi kwa hilo. Lakini nadhani tutahitimisha kwa hilo.

Imenukuliwa na Anna Blomberg
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Dkt. Perry Phillips
 Imesimuliwa tena na Dkt. Perry Phillips